

Raamatuaasta suundumused Tallinna keskraamatukogu laenutuste põhjal

TÄNAVU ON LASTE- JA NOORTEKIRJANDUST LAENATUD ROHKEM KUI EELMISEL AASTAL SAMAL AJAL. SEE NÄITAB, ET LASTE JA NOORTE LUGEMISHUVI EI OLE KUHUGI KADUNUD NING RAAMATUKOGUST LEITAKSE HUVITAVAT LUGEMISVARA.

JANA ORION

Tallinna keskraamatukogu
Kadrioru haruraamatukogu
raamatukoguhoidja

MERLE TANILSOO

Tallinna keskraamatukogu
eestikeelse kirjanduse osakonna
laste- ja noorteteeninduse
pearaamatukoguhoidja

Tallinna keskraamatukogu ligi 20 000 alaealise lugeja eelistused laste- ja noortekirjanduse laenamisel ei ole viimaste aastatega märkimisväärselt muutunud. Lisaks kohustuslikule ja soovituslikule kirjandusele loetakse väga palju klassivälisest kirjandusest. Hinnatud on raamatud, mis pakuvad seiklusi, põnevust ja võimalust oma nutikutest proovile panna.

Sama oluline on humoorikas ja meelelahutuslik lihtsam lugemine. Tähtsal kohal on ka ilukirjanduslikud teosed, mis aitavad toime tulla keerulisemate situatsioonidega elus (näiteks üksindus, terviseprobleemid, lein, suhted).

Lugemisvara valitakse tavaliselt sõprade ja klassikaaslaste, aga ka õpetajate ja raamatukoguhoidjate soovitude põhjal. Uute lemmikute leidmisele aitavad kaasa raamatukogu lugemisprogrammid ja viktoriinid: näiteks sellest sügisest kuni järgmise aasta 15. maini saavad 5–10-aastased lapsed osaleda üleriigilises lugemisprogrammis „Lugemisisu“, värskest on alanud järgmise aasta 30. aprillini kestev 1.–9. klasside lugemisprogramm „Loeme ennast loomaaeda“ ja gümnaasiuminoori ootame 29. novembrini liituma noorte kirjandusviktoriiniga „(R)ajunoor“. Järjest rohkem laenatakse lugemist „Hea lasteraamatu“ ja „Hea noorteraamatu“ nimekirjade põhjal.

Lugemisvara valikul mängib tihti rolli raamatu lehekülgede arv, kuid mitte alati ei ole suurem maht puuduseks – küllaltki palju on lapsi ja noori, kes eelistavad paksemaid raamatuid, sest nad ei taha, et lugu ruttu otsa lõpeks. Seetõttu on väga populaarsed raamatusarjad. Näiteks J. K. Rowlingu „Harry Potterit“ loevad igas vanuses ja eri emakeelega lugejad endiselt suure huviga, hoolimata lehekülgede arvust või ilmumisaastast.

Loomulikult on ka neid, kes soovivad, et raamatus oleks võimalikult vähe teksti ja rohkelt illustratsioone. Tihti on need väiksemad lapsed, kes alles õpivad lugema ja vajavad innustuseks „eduelamust“. Küllaltki palju on koomiksiste ja mangade fänne. Sageli eelistatakse lihtsamat ja pildirohket lugemist lihtsalt seetõttu, et ei ole veel leitud oma lemmikžanri või raamatut, mis tõeliselt köidaks.

Aime- ehk teadmiskirjanduse laenamine on tihedalt seotud arvutimängudega. Nii eelmisel kui ka jooksva aastal on populaarsemad teadmiskirjanduse teemad kuni 12-aastaste laste hulgas olnud Minecraft, graafiline programmeerimine programmiga Scratch ja robotid. Uued tulijad on mängude Fortnite ja Roblox käsiraamatud. Samuti on viimastel aastatel menukaks osutunud just

lastele ja noortele kirjutatud jalgpallurite elulood (näiteks sel aastal ilmunud „Pogba: mänguplatsilt jalgpalliväljakule“ ja „Zlatan: mänguplatsilt jalgpalliväljakule“). Lisaks küsitakse või vaadatakse kohapeal raamatuid teaduskatsete, mustkumstrikide, lemmikloomade, lohede, kummituste või mütolooiliste olendite kohta (pseudonüümi Dr. Ernest Drake'i all ilmunud „Drakonoloogia“ ja „Monsteroloogia“, Russ Thorne'i „Üks-arvivate salapärase ajalugu“).

VÄIKELASTE raamatud valib tihti lapsevanem ja eelistab ta just selliseid lugusid, millel on õpetlik sisu. Väga tähtsat rolli mängivad illustratsioonid. Laenatakse uusi raamatuid, aga ka kindlaid lemmikuid, mida laps ikka ja jälle kuulata-vaadata nõuab.

Lapsed ise eelistavad ruumilisi, helilisi ja vigurraamatuid. Eriti meeldivad neile liigutatavate klappidega raamatud, millega kaasneb peitusmäng ja üllatusefekt. Juba rohkem teksti sisaldavatest raamatutest on populaarsemad trükitähtedes sari „Loomalood lastele“, Aino Perviku Paula-raamatud, Aline de Pétigny „Laura lood“ ja sari jänesepoiss Kasparist. Palju loetakse ka klassikalisi muinasjutte Walt Disney illustratsioonidega (nn filmiraamatuid).

Lasteaiaõpetajad soovivad laenata lasteaedadesse raamatuid enim just tunnete teemad. Näiteks on populaarsed Michal Snuniti „Hingelind“ ja Trace Moroney sari „Minu tunded“.

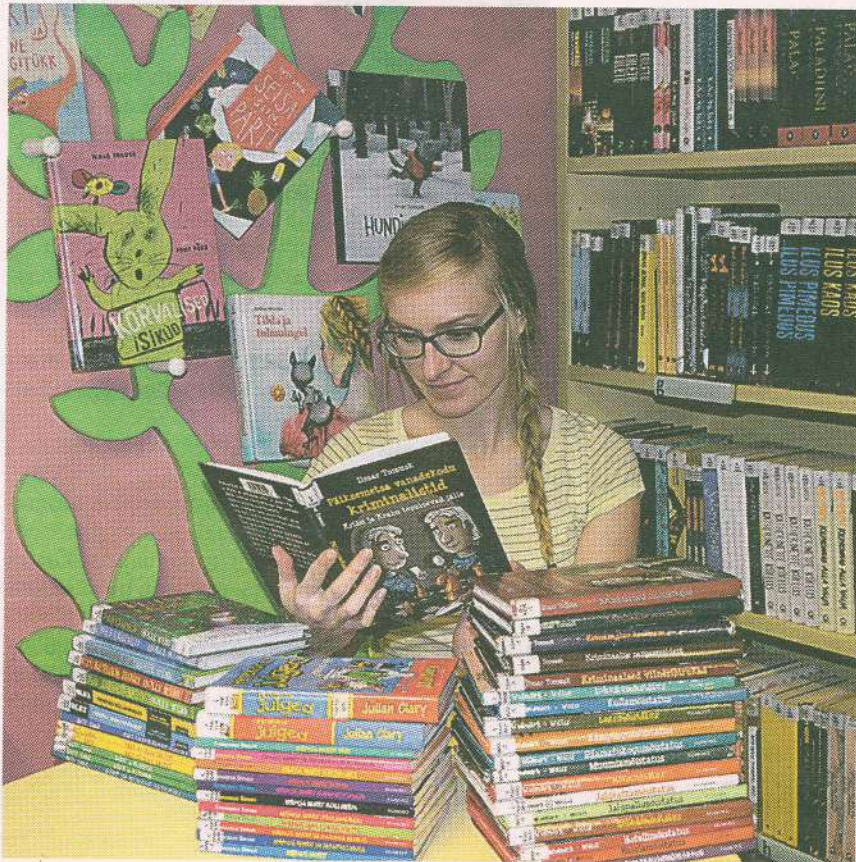
ALGKLASSILAPSED laenavad – ilmselt lapsevanemate ja õpetajate soovitusel – sageli eesti autorite raamatuid: lemmikud on näiteks Ilmar Tomuski „Hundi sõbrad“, „Kõrvalised isikud“, Andrus Kivirähki „Tilda ja tolmuingel“, „Tont ja Facebook“, Veiko Märka „Kuidas kuud endale mütsid said“ ja Anti Saare Pärdi-sari.

Väikeste krimkade austajatele pakuvad endiselt põnevust Martin Widmarki „LasseMaia detektiivbüroo“ ja Ilmar Tomuski „Kriminalistide“ sarjad. Populaarsust ei ole minetanud ka Mika Keräneni salaselts Rampsu lood, mida loetakse nii kooli soovitusliku kirjandusena kui ka omal soovil.

Sõnaosava ja vaimuka Julian Clary sari „Perekond Julged“ on samuti leidnud tee laste lugemisvalikusse. Palju riu-kaid ja krutskeid on ka Francesca Simoni loodud „Hirmsa Henry“ raamatutes.

INGLISKEELSET KIRJANDUST LOETAKSE NII KEELE ÕPPIMISEKS KUI KA SEETÕTTU, ET EI JÕUTA ÄRA OODATA OMA LEMMIKAUTORITE UUTE TEOSTE VÕI VÄLISMAAL LAINEID LÕONUD BESTSELLERITE TÕLKIMIST.

TÄNU ÕPETAJATELE LEIAVAD LAPSED TEE KA LUULETUSTE JA ELULUGUDE JUURDE, MIS TÕENÄOLISILT EI OLEKS NENDE ENDA ESMANE VALIK.

Tallinna keskraamatukogu laste- ja noorteteeninduse raamatukoguhoidja Kairi Kadarpik menukite seltsis.

FOTO: MERLE TANILSOO

2019. aasta suur üllataja on Holly Webb, kelle kurvad ja südamlilikud loomaloode sarjas „Maisie Hitchens“ on nii eesti kui vene keelt kõnelevad väikesed lugejad hästi omaks võtnud. Sarja pisikeses formaadis ja suure kirjaga raamatuid on lastel väga mugav käes hoida ja lugeda. Nii hästi pole aga vastu võetud Jørn Lier Horsti „Detektiivbüroo nr 2“ ja Jürgen Banschere „Kwiatkowski juhtumid“ – uusi detektiivlugude sarju, mis ei ole laste sõnul nii kaasahaaravad.

Vene keelt emakeelena kõnelevatele lastele meeldivad väga looma- ja krimilood, näiteks äsja mainitud Holly Webbi sari „Мейзи Хитчинс. Приключения девочки-детектива“ ja Katja Matjuškina sarjad „Кот да Винчи“ või „Детективное бюро Фу-Фу и Кис-Кис“. Populaarne on ka koomiks kass Keškast, kes satub koos oma peremehga sekeldustesse (Андрей и Наталья Снегирёвы „Необыкновенные истории про обыкновенного кота“). Lapsevanemad eelistavad tihti lastele lugemiseks laenata oma lapsepõlve (lemmik)kirjandust, näiteks Arkadi Gaidari „Tšuk ja Gek“ („Чук и Гек“).

PÕHIKOOLI KESKMISES ASTMES lugejatele pakuvad närvikõdi ja seiklusi Derek Landy „Detektiiv Luuker Leebesurma“ ning Åsa Larssoni ja Ingela Korselli „Paxi“ sarjad, kus on omavahel

oskuslikult põimitud fantaasia- ja krimižanri jooned. Caleb Krispi „Ivy Pocketi“ sari seevast viib lugeja koos samanimelise sõnaosava peategelasega humoorikale teekonnale teenijate ja käskijate maailma.

Humoorikat ja meelelahutuslikku lugemist leiab ka Liz Pichoni „Tom Gatesi“, Jeff Kinney „Ühe äpard päeviku“ ja Rachel Renée Russell „Luuseri päeviku“ sarja teostest, mis võluvad lapsi just oma teksti ja sisu lihtsusega.

Üle ootuste populaarseks on sel aastal osutunud Timo Parvela ja Bjørn Sortlandi seiklustest, fantaasiast ja põnevusest tulvil „Kepler62“ sari ning Bobbie Peersi neli raamatut William Wentoni nimelises üliandekast poisist. Sarja esimene osa „Lüriidumivaras“ ilmus juba 2017. aastal ja viimane pealkirjaga „Maailmalõpugeneraator“ käesoleval aastal. Nimetatud teoste lugemisele andis ehk hoogu juurde kevadel toimunud 3.–4. klassidele mõeldud võistlus „Kirjandusmäng 2019“, mille fookus oli sel aastal just põhjamaade autoritel.

Uudiskirjandusest on tõusuteel fantaasiaraamatud, millest võiks välja tuua Cressida Cowelli „Olid kord võlurid“, Jessica Townsendi „Nevermoor“ ning Stefanie Taschinski „Caspar ja Unustuse Meister“. Fantaasiat, küllaga seiklusi ja silmailu pakub ka Kazu Kibuishi koomiksisari „Amulett“, mida raamatukogust jätkuvalt küsitakse ja mille järele end järjekorda pannakse.

Üllataval kombel on sel aastal populaarseks saanud teinegi amulett. Eesti autori Jana Maasiku fantaasiarikas „Hopspelleri amulett I ja II“ viib lugeja maailma, kus elu ilma nutitelefoni ja muude digiajastu vahenditeta on täitsa mõeldav ja huvitav.

Alg- ja põhikoolilastele meeldivad väga koomiksiks ja neid loetakse nii raamatukogus kohapeal kui laenatakse koju kaasa (nt juba tuntud tegijad Tom ja Jerry, Miki-Hiir, Koomiksikogu osad). Hea meel on tõdeda, et õpetajad ja

(vana)vanemad hoiavad kätt pulsil teatrilavastustel ja soovivad lastel lugeda ka neid raamatuid, mis on värskest lavale toodud, nt 2019. a Michael Ende „Momo“ ja Otfried Preussleri „Röövel Hotzenplotz“ nukuteatris, Helen Käiti „Janne ja Joosepi“ raamatutel põhinev „Lohe needus“ draamateatris. Tänu õpetajatele leiavad lapsed tee ka luuletuste ja elulugude juurde, mis tõenäoliselt ei oleks nende enda esmane valik.

NOORTEKIRJANDUSE valikusse on sel aastal lisandunud kahjuks vähe uut. Eelmisel aastatel noori heade raamatutega varustanud Päikese kirjastus ei ole sel aastal ühtegi sellele sihtgrupile mõeldud raamatut välja andnud. Noori tõmbab aga enim just värske kirjandus, mille tõlkimist ei jõuta tihti ära oodata. Positiivse noodina võib tõdeda, et lõpuks ometi on hakanud ilmuma noorte seas kauaoodatud põnevikud, kus otsitakse kadunud tüdrukuid, lahendatakse mõrvu, põgenetakse ka ise kurikaelte eest jne. Esile tõusevad Courtney Summersi „Sadie“ ja Karen M. McManuse „Üks meist valetab“.

Noored oskavad järjest enam lugeda ka inglise keeles. Inglisekeelset kirjandust loetakse nii keele õppimiseks kui ka seetõttu, et ei jõuta ära oodata oma lemmikautorite uute teoste või välismaal laineid lõõnud bestsellerite tõlkimist. Järjest rohkem kasutavad noored võimalust laenata noortekirjandust e-raamatukogust Overdrive (keskraamatukogu.overdrive.com). Populaarseimad on seal sel aastal olnud Angie Thomase „The hate u give“, Victoria Aveyardi „War storm“ ja Christine Riccio „Again but better“.

Noortel on tavaliselt juba üsna kindlad maitse- ja žanrielistused ning nad tulevad raamatukokku konkreetsete soovidega. Otsitakse bestsellereid, filmi aluseks olevaid teoseid, üsna sage li armastuslugusid või fantaasiakirjandust. 2019. aasta noortekirjandusest on kõige rohkem positiivset vastukaja saanud näiteks Julie Buxbaum „Kui sõnadest jääb puudu“, mis sukelduv leina ja autismispektri häire keerulisesse teemadesse, ja Rachael Lippincotti „Kolm sammu sinuni“, mis tõstab esile raske haigusega (tsüstiline fibroos) seotud probleemid.

Fantaasiakirjandusest on populaarseimad Sarah J. Maasi sarjad „Klaastroon“ ja „Udu ja maru koda“ ning Marissa Meyeri sari „Kuu kroonikad“. Ilmekas näide filmi mõjust raamatu laenu-tavusele on Philip Reeve'i „Surelikud masinad“. Pärast samanimelise filmi linastumist sai uuesti populaarseks juba 2006. aastal eesti keeles ilmunud raamatusarja esimene osa. Sarja teisi osi, millest veel filme tehtud ei ole, on laenatud märgatavalt vähem.

Eesti autoritest on enim laenatud Koidu V. G. Ferreira „Domineeriv värv“, Agnes Kolga „Jagatud saladused“ ja Carolin Kuuskemäe „Ekrani taga“. Venekeelsetest raamatutest on noortele meeldnud Asja Lavrinovitši „Влюбить за 90 секунд“ ja Kenneth Orpeli „Небесный охотник“, aga enamasti loevad vene noored vene klassikat.

Kahjuks ilmub viimasel ajal noortele väga vähe raamatuid, mille peategelane on noormees. Üks meeldiv erand oli sel aastal Wolfgang Herrndorfi „Miks me varastasime auto“, mida ka palju loetakse.